

La ceràmica grega àtica com a eina didàctica

Meritxell Blay

INS Jaume I, Salou

txellblay@gmail.com

Recepció: 9/6/2014

Resum

Aquest article mostra diferents propostes didàctiques realitzades amb alumnes de batxillerat humanístic i artístic a partir de peces de ceràmica àtica, extretes de la base de dades d'Iberia Graeca i, més concretament, de peces provinents de jaciments de Catalunya, especialment d'Empúries. Aquestes activitats didàctiques formen part d'una prova pilot del projecte *Engrecia't*, dut a terme pels centres d'investigació Iberia Graeca i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC), juntament amb l'Associació de Professorat de Clàssiques de Catalunya (APLEC) per fomentar el coneixement del món grec a Catalunya.

Paraules clau: ceràmica grega, didàctica, Iberia Graeca, Engrecia't, APLEC.

No aportariem res de nou si diguéssim que la ceràmica grega àtica és un excel·lent recurs per al coneixement de la cultura grega i de la seva iconografia. Molt sovint l'utilitzem a les nostres classes com a eina didàctica per la seva plasticitat i transversalitat. La novetat de la proposta, així doncs, rau a utilitzar només peces de la península Ibèrica, concretament de la base de dades d'Iberia Graeca,¹ que és l'únic centre especialitzat en l'estudi de la cultura antiga grega i que ha creat un web en el qual es pot disposar de tota la informació proporcionada per l'arqueologia sobre cultura material grega de la península Ibèrica.

Fig. 1. El Centre Iberia Graeca a Sant Martí d'Empúries (Girona) a tocar del jaciment d'Empúries.

¹ Tota la informació sobre Iberia Graeca al seu web < <http://www.iberiagraeca.com> >

Els principals objectius de la nostra proposta són aprendre a aprendre emprant i fomentant els coneixements transversals i per equips de professorats de diferents àmbits; fer recerca per part dels alumnes en bases de dades de pàgines especialitzades com Iberia Graeca; i finalment crear uns materials didàctics adaptats a diferents nivells i dificultats, que permetin un aprenentatge més flexible i adaptat a la diversitat de l'aula utilitzant les noves tecnologies (edició de vídeo, creació de material com ara wikis, quaderns virtuals o llibres digitals).

Els continguts que volem treballar són múltiples, ja que depenen de la temàtica de les peces escollides. Tot i així, podem establir-ne alguns, com els déus i la mitologia, la vida quotidiana, la guerra, el simposi, la dona, etc. Aquests continguts es van concretant en una sèrie d'activitats adaptades a cada grup d'alumnes i que permet diferents nivells de concreció i de coneixement.

El treball pedagògic creat es va temporitzar durant el tercer trimestre a l'Institut Jaume I de Salou i involucrava grups d'alumnes de diversos nivells o perfils, tenint en compte la idiosincràsia del propi centre. Així, es treballà en dues línies, ESO i batxillerat, i en dos eixos, el de les humanitats i el de les arts visuals i plàstiques, ja que el centre disposa d'un batxillerat artístic. Primer de tot, vam realitzar una sortida a la ciutat grega d'Empòrion (Empúries, l'Escala, Girona) durant la qual l'alumnat va poder veure algunes de les peces treballades en el marc d'aquest projecte i, sobretot, contextualitzar els coneixements adquirits dins les restes arquitectòniques de la ciutat grega més occidental de la Mediterrània.

Fig. 2. El director d'Iberia Graeca, Xavier Aquilué, fent de guia al grup de l'Institut Jaume I de Salou.

Pel que fa als materials didàctics, vam crear una sèrie de fitxes o models d'exercicis de més senzills fins a més complexos. En el nivell de principiants, l'activitat està pensada per als alumnes de 3r d'ESO de Cultura Clàssica o per a aquells que tenen contacte per

primer cop amb el món grec. Es pretén que els alumnes s'endinsin en el món de la mitologia i que en reconeguin els principals déus, mitjançant els seus atributs. A partir d'aquí, i depenent del seu grau de coneixement, poden realitzar una lectura de textos en traducció per conèixer el mite associat a cada déu i una investigació sobre el seu culte.

En el nivell intermedi, s'haurà d'omplir una fitxa de la ceràmica, fent-ne una descripció, indicant-ne la localització, el pintor, el tipus, etc. En un nivell ja superior, pensat per a batxillerat, es treballa un text en grec clàssic i en traducció que il·lustri el que ens diu la ceràmica. Un altre tipus d'exercici consisteix a crear un diàleg, una història inspirada en la imatge que veiem o bé en la combinació d'imatges. Finalment, podem ampliar els coneixements que ens proporciona la ceràmica, ja sigui a través de buscar sobre el seu mite o ampliar els coneixements sobre la dona, la vida quotidiana, la guerra, l'oci, etc.

Tasca 3: un text per cada déu	curs: Batxillerat	Nivell: professionals
Es tracta de treballar un text en grec clàssic i en traducció que il·lustri el que ens diu la ceràmica. Nosaltres proposem les següents opcions:		

Atena:

Empúries MAC- B 532

Possibles textos literaris:

Naixement d'Atena

I ell, Zeus, del seu cap parí Tritogenia d'ulls verds, terrible, incitadora de tumultuosos combats, guia de tropes, infatigable, augusta, a la qual complauen la cridòria, les guerres i els combats.

Hesíode Teogonia, 924-926

Fig. 3. Proposta de tasca per a batxillerat.

Tasca 1: Quin déu sóc?	Curs: 3r ESO/ 4rt ESO	Nivells: Principiants
<p>Es tracta d'una activitat pensada per als alumnes de 3r d'ESO de Cultura Clàssica que tenen contacte per primer cop amb el món grec. Es pretén que els alumnes s'endinsin en el món de la mitologia i que en reconeguin els principals déus, mitjançant els seus atuell. A partir d'aquí i depenent el seu grau de coneixement poden compaginar la tasca 1 amb la tasca 3, realitzant una lectura de textos en traducció per conèixer el mite associat a cada déu i una investigació del seu culte.</p>		
		
		

Fig. 4. Proposta de tasca per a l'ESO.

D'altra banda, l'alumnat de 4t ESO de la matèria de Visual i Plàstica i de Tecnologia va animar les ceràmiques escollides pels alumnes de Clàssiques fent servir el programa Flash i el Photoshop. Paral·lelament, l'alumnat de primer i segon de batxillerat artístic va treballar una sèrie de peces ceràmiques restituint-ne els fragments.

Fig. 5. Detall del vídeo animat a partir d'una ceràmica.

Figs. 6 i 7. Restitució de dos fragments.

L'experiència té com a objectiu final donar a conèixer el Centre Iberia Graeca i testimoniar la presència dels grecs a les nostres terres en comptes de recórrer sempre a peces exposades en museus de l'estranger. Aquestes activitats s'emmarquen, però, dins un projecte més ambiciós, anomenat *Engrecia't*.

Aquest projecte, realitzat conjuntament per Iberia Graeca, l'Associació de Professorat de Llengües Clàssiques de Catalunya i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, és una proposta pluridisciplinària d'aprenentatge destinada a alumnes de secundària i batxillerat amb l'objectiu d'enriquir els coneixements dels alumnes sobre la cultura grega clàssica. Aquesta iniciativa de transferència de coneixement és un projecte interactiu en el qual es pretén que participin diversos alumnes de les assignatures de Cultura Clàssica de 3r ESO i de Grec de 1r i 2n de batxillerat, aprofitant els seus coneixements sobre el món clàssic, però incidint en la competència lingüística i informàtica, així com en la d'aprendre a aprendre, entre d'altres. Permetrà realitzar una tasca enriquida i multidisciplinària, atès que servirà per fer partícips alguns alumnes del nostre sistema educatiu d'un projecte pioner en l'arqueologia grega de la península

Ibèrica que els oferirà l'oportunitat de formar part del procés de recerca, sempre assessorat pels investigadors dels centres Iberia Graeca i de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Els investigadors responsables del projecte són Xavier Aquilué per part del Centre Iberia Graeca, Jesús Carruesco per part de l'ICAC, Gemma Fortea i Meritxell Blay per part de l'APLEC i de l'ICAC conjuntament.

Fig. 8. Presentació del projecte Engrecia't a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) a càrrec dels seus investigadors.

Aquest projecte vol ser alhora una proposta cooperativa que conjugui la feina feta des de diverses disciplines i metodologies. Per aquest motiu, hi haurà una participació directa del professorat i de l'alumnat no només de les matèries de Cultura Clàssica i Grec del batxillerat, sinó també col·laboracions amb d'altres matèries, com Visual i Plàstica i Tecnologia, i amb els alumnes d'Arts Escèniques del batxillerat artístic. El projecte consisteix en la realització d'uns materials didàctics audiovisuals d'animació d'objectes, per tal de fer una introducció als aspectes més importants de la cultura grega i del llegat que Grècia va deixar a la península Ibèrica. Aquests materials estaran accessibles al web del Centre Iberia Graeca, des d'on professors i alumnes podran descarregar-se'ls i aplicar-los a les classes de Cultura Clàssica.

Va dirigit a alumnes de 3r i 4t d'ESO i de 1r i 2n de batxillerat dels centres públics i privats de tot l'Estat, és a dir, a joves amb edats compreses entre els 13 i els 18 anys. Tot i que la proposta es pilotitzarà en un centre català, l'objectiu és poder fer arribar els resultats d'aquest projecte a tots els centres de la península Ibèrica, tant de l'estat espanyol com de l'estat portuguès. Per aquest motiu, el producte final es farà accessible en línia des del web del Centre Iberia Graeca. En una primera fase, estarà disponible en versió catalana i castellana, i en una segona fase, en versió portuguesa, per tal de poder fer arribar

aquest material també als socis portuguesos del Centre Iberia Graeca, un cop establert el conveni de col·laboració amb el Ministeri de Cultura de Portugal, que està ja en tràmit. L'APLEC s'encarregarà de fer arribar la proposta al professorat de Clàssiques de Catalunya i també al de la resta d'Espanya, ja que està en contacte i treballa en equip amb altres associacions de professorat de Clàssiques, especialment del País Valencià, Aragó i Galícia, amb les quals ha tirat endavant el Concurs Odissea de Cultura Clàssica, amb una participació de 3000 alumnes de tota Espanya, dels quals uns 900 i escaig de Catalunya.

Curriculum

Meritxell Blay i Boquera és llicenciada en Filologia Clàssica per la Universitat de Barcelona (2001), professora de grec i llatí des de 2003, actualment a l'Institut Jaume I de Salou. És investigadora adscrita a l'ICAC i membre fundadora i presidenta de l'APLEC (Associació de Professorat de Clàssiques de Catalunya).
